

Összefoglaló

a Magyarország 2017. évi
központi költségvetési törvényjavaslatáról
a Parlament Főemelet 64. tárgyalótermében
2016. május 3-án 10:00 órakor tartott
kerekasztal-beszélgetésről

Meghívott előadók:

Petschnig Mária Zita, a Pénzügykutató Zrt. főmunkatársa

Oblath Gábor, az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont tudományos főmunkatársa

Ádám Zoltán, a Kopint-Tárki Konjunktúrakutató Intézet Zrt. ügyvezető igazgatója

György László, a Századvég Gazdaságkutató Zrt. vezető közgazdásza

Vértés András, a GKI Gazdaságkutató Zrt. elnöke

Romhányi Balázs, a Költségvetési Felelősségi Intézet ügyvezetője

BURÁNY SÁNDOR, a Költségvetési bizottság elnöke:

Köszöntötte a megjelenteket, majd megerősítette azon szándékát, hogy a két évvel ezelőtt útnak indított ezen hagyományt jövőre is folytassa, hogy összehívja a költségvetést elemző kerekasztalt. Felkérte az elemzőket, a gazdaságkutató intézetek vezetőit, illetve vezető munkatársakat, hogy kutatóintézetenként első körben 10-15 percben mondják el álláspontjukat, hogy milyen gazdasági összefüggései, makrogazdasági következményei, körülményei vannak a 2017. évre tervezett központi költségvetési törvényjavaslatnak, majd válaszoljanak a feltett kérdésekre és reagáljanak egymás elemzéseire.

Előzetesen minden gazdaságkutatónak megküldött két kérdést. Az egyik kérdése arra irányult, hogy az elemzők milyen kockázatait látják az MNB azon tevékenységének, hogy alapítványain keresztül állampapírokat vásárolt. A másik: az Eurostat és a magyar állam vitában áll egymással a tekintetben, hogy az Eximbankot az államháztartás részének kell-e tekinteni, vagy sem. Ennek a kérdésnek a megválaszolása elsősorban az államadósság-kutatókra nagyon komoly hatást gyakorolhat. Ez a vita egyelőre patthelyzetet eredményezett, az Eurostat és a magyar állam is tartja magát a véleményéhez, az Eurostat szerint az Eximbank száz százaléig állami tulajdonban lévő bank, amely belföldi vállalkozások finanszírozását is végzi és ezért az államháztartás részének kell tekinteni, míg a magyar állam álláspontja szerint, az az államháztartáson kívül tevékenykedik.

PETSCHNIG MÁRIA ZITA a Pénzügykutató Zrt. főmunkatársa:

Helyeselte, hogy Burány Sándor, mint országgyűlési képviselő az Állami Számvevőszékhez és a Nemzetgazdasági Minisztériumhoz fordult, véleménye szerint azonban az Ügyészség felé is megkereséssel kellene élnie, mert álláspontja szerint a Magyar Nemzeti Bankban történtek megengedhetetlenek. Nem látja esélyét, hogy a folyamatok változnának azok után, hogy Orbán Viktor miniszterelnök megerősítette pozíciójában Matolcsy György jegybank elnököt.

Az Eximbankkal kapcsolatosan megemlítette, hogy 2005 őszén Szapáry György feljelentette a magyar kormányt az Európai Bizottságnál. Akkor ugyanis arról volt szó, hogy bele kell-e számítani az autópálya-finanszírozást, -hitelezést is az államadósságba, illetve az államháztartási hiányba. Akkor úgy foglalt állást a bizottság, hogy igen, így nagyon megugrott a deficit. Véleménye szerint mindazok a túlköltségek, amelyek az Eximbanknál az utóbbi időben történtek, ugyanúgy az államháztartás részét képezik, mint bármilyen hitelfelvétel, tehát beletartoznak az államadósságba és a folyó deficit növelésébe is.

A költségvetést illetően elmondta, hogy a bemutatott 2017-es költségvetés transzparenciája romlott, mert göngyölített tervadatokon alapul. A költségvetés a 2016-os tervszámokra épül, a 2016-os tervszám pedig a '15-ös tervszámokra épült, tehát nagyon távol van ez a költségvetés a valóságos folyamatoktól. Korábban a Nemzetgazdasági Minisztérium közölt adatokat a várható folyamatokról, most azonban erre nem került sor, emiatt a költségvetés nem átlátható. Ebből következően minden elemzés korlátozott, ami azt veti össze,

hogy 2017-ben mennyivel változnak a 2016-os tervadatok. A költségvetési vita véleménye szerint így formálissá válik, fiktív számokról lehet csak vitatkozni.

A növekedési pályát illetően nem lát nagy problémát, bár lehet, hogy nem lesz akkora a dinamikája, a reáldinamika, de az infláció valószínűleg magasabb lesz. Ha a fogyasztói árszínvonal szorosan korrelál a GDP-deflátorral, az implicit árindexszel, akkor a kétfoldos szorzata, a nominális GDP elfogadható adatot eredményezhet.

Határozott fordulat látszik megjelenni az elmúlt akár két hónappal ezelőtti kormányzati állásponthez képest is, amikor Orbán Viktor miniszterelnök előadta, hogy az államadósság nominális csökkentése miatt szükséges a nullás költségvetés. Nem költségvetési megszorítást eszközöl a kormány, hanem a folyamat a költségvetési lazítás irányába megy. Ezt mutatja az is, hogy nagyon jelentős a kiadásnövekedés, az államháztartás hiánya, a strukturális hiány és a bemutatott ESA szerinti hiány nagyobb, mint amit 2016-ra várnak.

A tavalyi konvergencia programban 1,7 százalékos ESA-hiányt prognosztizáltak 2017-re, azonban ez most 2,4 százalék. Hozzátette, hogy mivel a kamategyenleg javul, amit reálisnak tart, az elsődleges egyenlegnél még nagyobb lazításra van lehetőség. Ebből következik, hogy az államadósság mérséklődése, legalábbis a bemutatott adatok szerint alacsonyabb lesz, mint amit korábban előirányoztak.

Úgy látja, hogy a költségvetési politika expanzívvá tétele koncepcionális fordulat. Nemcsak arról van szó, hogy politikailag választási költségvetés íródott, hanem arról is, hogy áttevődik a fiskális politikára az a feladat, hogy vegye át a gazdasági növekedést ösztönző folyamatban a motor szerepét. Ebből lehetőség szerint majd forintromlás következhet – a bemutatott tervezetben 312 forintos euro-árfolyammal számolnak 309 után, illetve a korábbi 303 után -, hogy biztosítva legyen a Magyar Nemzeti Bank nyeresége, mely a Magyar Nemzeti Bank egyetlen célja.

Kérdéses, hogy ebből a költségvetési lazításból lehetséges-e az állami szférán kívüli növekedési motorokat beindítani. Ugyanis a túlköltés, a lazítás egyfelől a beruházások irányába megy, de nem olyan beruházásokba, amelyek alapvetően termelői beruházások lennének. Másrészt a fogyasztás élénkítése (béremelések, családi kedvezmények kiterjesztése) nem minősíthető erőteljes növekedési tényezőnek. Ahhoz, hogy erőteljes növekedési pálya alakuljon ki, a vállalati terheket kellene mérsékelni és bizalomnövelésre, hitelességnövelésre lenne szükség. A kormányzati politikából azonban ezt nem lehet kiolvasni.

Véleménye szerint ez a költségvetés nem az adócsökkentés költségvetése. A bemutatott adatok alapján a centralizáció erősödik. A GDP-ben mért bérterhek, bérjárulékok, jövedelemadó-hányad is növekszik 2016-2017 vonatkozásában. Várható áfacsökkentés, valószínűleg a lobbik hatására, azonban nem koncepcionálisan. És ez ismét törés a kormány politikájában, mert mindig azt hangsúlyozták, hogy az áfa, illetve a fogyasztási adók növelését szorgalmazzák, itt viszont az ellenkezője történik. Nem látni valós számokat a bemutatott adóemelkedésnél sem. A társasági adó emelkedése, az áfa emelkedése 5,3 százalékos, miközben az infláció 0,9 és 3 százalék körüli reálfogyasztás-növekedést prognosztizál. Javasolta, hogy a jövedéki adók több mint 8 százalékos, az illeték 21 százalékos emelkedésére kérdezzenek rá a képviselők a parlamenti vitában, illetve, hogy miért gondolja a kormány, hogy a játékadó, a gépjárműadó és a távközlési adóbevétel csökken.

Álláspontja szerint az újraelosztás is erősödik. Úgy látja, az állam nagyobb mértékben telepszik rá a gazdaságra, mint korábban. Jól hangzik, hogy a tartalékok 21 százalékkal nőnek, azonban ha megnézzük az összetételüket, akkor látható, hogy az a céltartalék nő, amit már eleve meghatároztak, hogy mire költik. A rendkívüli tartalék is növekszik, amelyet a kormány biztos el fog költeni. A valódi tartalék, az Országvédelmi Alap összege viszont csökken, bár ezt a Költségvetési Tanács döntése után korrigálták. Az elosztásnál a hátrányos helyzetben lévő társadalmi rétegek nem kapnak többet. Az oktatás, az egészségügy lehet, hogy többet kap, de a miniszter által ismertetett azon elv, mely szerint ez a költségvetés lehetővé teszi, hogy mindenki

léphessen egyet előre, nem érvényesül. Az oktatási kiadásoknál csak a felsőoktatás aránya, az egészségügyi kiadásoknál csak a kórházak aránya növekszik a GDP arányában, a többi kiadás mindkét területen változatlan vagy csökken. Kifejezetten hátrányos helyzetben vannak a jóléti szolgáltatások, a családi támogatások, a korhatár alatti nyugdíjkifizetések, a gyerektámogatások, nominálisan csökken a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap is.

Summázva, talányosnak véli ezt a költségvetést, nem tekinti az adócsökkentés költségvetésének. A vállalkozók terheinek csökkentését a költségvetés nem tartalmazza, pedig ez ösztönözné igazán a növekedést. Tény, hogy az otthoneremtést ösztönzi a javaslat, azonban nem hoz mindenkori számára előrelépést, a társadalmi szétszakítottság növekedni fog. A beruházások körülbelül kétharmada, 60 százaléka az uniós forrásokhoz kapcsolódik. A hazai beruházások 40 százaléka, ahol nincs uniós forrás, sportberuházás, hitellehez kapcsolódó vagy egyéb presztízsberuházás, ami helyett növekedésorientáltabb beruházási pályát kellett volna írni. A magyar gazdaság egyik fő problémája a magánberuházások, a vállalkozói beruházások mintegy másfél éve tartó lejtmenete. Ebből következik előre vetítve is a gyengébb növekedési pálya, illetve a versenyképesség romlása és a további leszakadás közvetlen versenytársainkhoz képest.

OBLATH GÁBOR, a MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont tudományos főmunkatársa:

Elmondta, hogy korábban hiányolta a középtávú kitekintést, de idén szinte a költségvetési törvényjavaslat benyújtásával egyidejűleg jelent meg a középtávú konvergencia program is. Ez lehet az a makrogazdasági kitekintés, amibe belehelyezhető a jövő évi költségvetési törvényjavaslat. Hangsúlyozta, hogy önmagában a jövő évet nem érdemes nézni, hanem azt érdemes megvizsgálni, hogy milyen középtávú elképzelésekbe illeszkedik.

Véleménye szerint, ha így nézzük a költségvetést, akkor egyáltalán nem lehetünk elégedettek, mert az a középtávú pálya, amit a konvergencia program fölvezet, túlzottan optimista, nem reálisak a makrogazdasági előrejelzések. Véleménye szerint ezt csak súlyosbítja, hogy a 2017-re vonatkozó makrogazdasági növekedési prognózis sem reális.

A törvényjavaslat általános indokolásához három észrevételt fűzött. Az első, hogy ez egy olyan költségvetés, amely „folytatja az államadósság elleni harcot”.

Itt tért ki a jegybank alapítványainál lévő állampapírokra: elmondta, ha eddig az államadósság ellen harcolni kívánt volna a kormány, akkor nem engedte volna meg a Magyar Nemzeti Banknak, hogy a 250-260 milliárdos összeget alapítványokba tegye, hanem azt az államadósság csökkentésére kellett volna felhasználni. Másra nem is lehetett volna, mert ez realizált árfolyamnyereségből származik, ami folyó kiadásokra nem költhető el, ellenben adósságcsökkentésre felhasználható, illetve felhasználandó. Hangsúlyozta, hogy ha valóban komolyan gondolta volna a kormány az államadósság elleni harcot, akkor ezt az összeget erre kellett volna használni.

Az, hogy az alapítványok által vásárolt állampapír-állomány monetáris finanszírozást jelent, vagy sem, szerinte abszolúte empirikus, gyakorlati kérdés. Meg kell kérdezni, hogy a másodpiacról vásárolták ezeket a papírokat, vagy közvetlenül az államtól. Ha a piacról vásárolták meg az állampapírokat, akkor az nem monetáris finanszírozás, hanem a meglévő állampapír-állomány újraelosztása. Ez közgazdasági szempontból pontosan ugyanolyan, mint amikor a jegybank nyílt piaci műveleteket bonyolít le. Ez teljesen szabályos, semmi nem tiltja. Ha közvetlenül az államtól vásároltak, akkor az egyértelműen monetáris finanszírozást jelent.

Másik észrevétele az általános indokolás azon passzusához kapcsolódik, hogy a „magyar reformok működését” azzal kívánják alátámasztani, hogy fenntartható növekedés bontakozott ki és a növekedés szerkezete kedvezővé vált. Véleménye szerint ez nem így van, hiszen 2013-2014-ben a növekedés minimum 40 százaléka, de 2015-ben az 50 százaléka kormányzati beruházásokból származott - ráadásul 2015-ben, miközben a kormányzati beruházások

meghatározó szerepet játszottak abban, hogy a 2,9 százalékos növekedés megvalósult -, a magánberuházások csökkentek. Tehát a kormányzati beruházásoknak nagyobb volt a növekedési hozzájárulása, mint az összes beruházás hozzájárulása. Ez fenntarthatatlan, átmeneti jelenség, ami egyértelműen az EU-források felhasználásához kapcsolódik. Ha ezt vissza sikerülne is hozni 2017-ben és 2018-ban, akkor sem jelentené azt, hogy a gazdaság fenntartható szerkezetben növekedne.

A harmadik észrevétele az általános indokoláshoz, hogy azok, akik szövegezték, szerinte félreértésben vannak, amikor a versenyképességről gondolkodnak. Ebbe a félreértésbe a Gyurcsány-kormány is beleesett, amikor megrendeztek egy versenyképességi kerekasztalt és semmi mással nem foglalkoztak, mint az adóval, az adórendszerrel. A versenyképesség nem adószint vagy adószervezet, az alapvetően nem az adórendszerhez, hanem az intézményi környezethez kapcsolódik. A közelmúltban megjelent elemzések, nemzetközi összehasonlító vizsgálatok egyértelműen kimutatták, hogy Magyarországnak az intézményi környezet tekintetében lényegesen rosszabb a pozíciója, mint az általános versenyképességet tekintve. A legsúlyosabb problémákat a jogbiztonságban, a tulajdonjogok védelmében, a gazdaságpolitika kiszámíthatóságában látják a gazdaság szereplői. Ennek megváltoztatása az, amivel lehetne plusz tőkét vonzani, illetve a versenyképességet javítani, és nem elsősorban az adórendszeren keresztül.

A jövő évi előrejelzéshez az a fő észrevétele, hogy a 2017-es költségvetésben nagyon erősen túlbecsülték a beruházások növekedését. Szerinte erős túlzás a 9 százalék fölötti növekedés előrejelzése, illetve az csak akkor képzelhető el, ha idén nagy visszaesés következik be, ez azonban nem valószínű. Az előrejelzésben 2 százalékos visszaesés szerepel, ami szerinte lehet, hogy nagyobb lesz. Más oldalról megközelítve: 2016-ról 2017-re nagyon jelentős növekedést várnak a belföldi felhasználásban és a GDP-ben: miközben 2 százalékponton emelkedne a belföldi felhasználás és a GDP növekedési üteme közötti különbség.

Kicsit mértéktartóbb előrejelzés esetén ehhez az tartozna, hogy ha ennyivel nő a belföldi felhasználás, akkor a nettó export negatív hozzájárulása ennél nagyobb mértékben nő, azaz nem 0,4 ponttal, hanem ennél nagyobb mértékben. Erről a két oldalról nézve, részben a beruházások növekedésének túlbecslése, részben a nettó export negatív hozzájárulásának az alábecslése miatt a jövő évre tervezett 3 százalékos növekedés magasnak tekinthető. Ennél óvatosabb becslésekre lenne szükség. Ennek következtében, az adóbevételek is túlbecsültek lehetnek. Petschnig Zita azon kijelentésére, mely szerint lehet, hogy a GDP-deflátor magasabb lesz, kifejtette, hogy 2017-re 2,7 százalékos GDP-deflátorra becsülnék, ami teljesen reális, ennél nem valószínű, hogy gyorsabb lesz az általános árszínvonal emelkedése. A reáloldal túlbecslése így valószínűleg az adóalapok túlbecslését is jelenti.

A jövő évi költségvetésből nem látszik, de a konvergencia programból igen, hogy a jövő évi költségvetési lazítás mögött, a jövő évre várt elsődleges egyenlegcsökkenés, illetve deficitnövekedés mögött a kibocsátási résre, illetve a potenciális növekedésre nézve optimista feltevések húzódnak meg. A konvergencia programból kiolvasható, hogy a készítői negatív kibocsátási rést feltételeztek, tehát szerintük a potenciális alatt van a magyar GDP szintje. Ebből viszont az következik, hogy ha nincs ekkora negatív kibocsátási rés, illetve, ha az Európai Bizottság előrejelzésével egyezően már a potenciális fölött van a gazdasági teljesítmény szintje, akkor a jövő évre várt költségvetési lazításnak a mértéke nagyobb lehet az elképzeltnél: nagyobb lehet a ciklikusan kiigazított elsődleges egyenleg romlása, mint amivel a költségvetésben számolnak.

Végezetül hozzátette, hogy a köztávú pálya szintén túl optimista feltevéseken alapul. Végig 3 százalék feletti potenciális növekedést feltételeznek, illetve az időszak végén már 3,5 százalék körülit. Ez minden nemzetközi előrejelzéssel ellentétes, ennél valószínűleg sokkal gyengébb a gazdaság növekedési potenciálja. Abból is látszik, hogy valami rosszul van számolva, hogy nagyon jelentős ugrást feltételeznek az előrejelzők a teljes tényező

termelékenység növekedési hozzájárulásában. Itt majdnem nulláról kellene eljutni az időszak végére 1 százalékos közelébe, ami nem megalapozott. A középtávú pályán az is látszik, hogy az államadósság alakulására vonatkozó előrejelzés komolytalan az időszak végét illetően. Az utolsó két évre évente 4 százalékpontos csökkenést feltételez, miközben az addig tartó időszakban 1 százalékpont alatti vagy ahhoz közeli az éves csökkenés. A jövő évi költségvetés ezt a pályát lenne hivatott megalapozni, de úgy véli, hogy sem a középtávú, sem a jövő évi előrejelzés nem kellően megalapozott.

ÁDÁM ZOLTÁN, a Kopint-Tárki Konjunktúrakutató Intézet Zrt. ügyvezető igazgatója:

Véleménye szerint nagyon fontos jellemzője a jövő évi költségvetésnek, hogy az eddigi időszak viszonylag restriktív, valóban egyensúlyorientált költségvetési gazdálkodásához képest ez egy expanzívabb költségvetési gazdálkodás, bevallottan 2,4 százalékos SA-hiányt céloz a jövő évre. Lemond a kormány a nullás költségvetés célkitűzéséről, és helyette bevezeti a három osztatú költségvetés-készítést, a működési, hazai felhalmozási és EU-felhalmozási oszlopokat, ami azonban közgazdaságilag nehezen értelmezhető. Gyakorlatilag a működési költségvetés az, ami hivatott lenne a költségvetés nullás jellegét manifesztálni – mert a nullás teljesen arbitráris módon készíthető el, bármilyen bevétel, tétel odarendelhető. Következésképpen, a költségvetés napi működése nullás, egyensúlyban van. Tehát, ha minden bevételt odarendelünk, az lehet egyensúlyban, és akkor a felhalmozási tételeknél fog keletkezni a hiány, de ennek önmagában nincs közgazdasági értelme, legalábbis ebben a formában.

Ahogy Oblath Gábor is elmondta, a makropálya valószínűleg egy kicsit optimista, a konvergencia programból kiolvasható 9 százalékos beruházásnövekedést pedig meglepőnek tartja. Nem világos, hogy az honnan jön, ennél minden, általa ismert makrogazdasági előrejelzés jóval visszafogottabb beruházásnövekedést prognosztizál 2017-re. Ebből a szempontból a 3,1 százalékos gazdasági növekedési előrejelzés optimistának tűnik számára.

Ezzel együtt önmagában a költségvetés egyensúlyát vagy működőképességét, fenntarthatóságát nem látja veszélyben. Inkább az a kérdés, hogy hosszabb távon mi következik abból az elmozdulásból, ami 2017-ben látszik az előző évekhez képest. Nevezetesen, hogy az expanzió milyen irányú hosszabb távú folyamatokat fog előrevetíteni, illetve mi fog következni 2017 után.

Véleménye szerint egyrészt látszik, hogy a kormány felismerte, komoly feszültségek vannak a nagy elosztási rendszerekben, úgymint az oktatás, az egészségügy, és ezekhez többletforrásokat rendelt, aminek szükségessége aligha vitatható. A kérdés azonban az, hogy ezt milyen szerkezetben kell megtenni. Az a benyomása, hogy elsősorban bérfeszültségeket próbál enyhíteni a kormányzat, politikailag érthető módon, de nem pusztán bérfeszültségeket, amik ezekben az elosztási rendszerekben jelentkeznek, hanem szerkezeti feszültségek is. Megítélése szerint, nagy mozgástér bérnövekedésre, államilag generált bérnövekedésre ebben az országban nincs. Lehet néhány százalékponttal béreket emelni az állami szektorban, de az úgynevezett bérfelzárkózás alapvetően piaci folyamat kell, hogy legyen. Ha fenntartható pályán kívánják tartani a magyar gazdaságot, akkor nem ismételt meg, ami a 2000-es években egyszer már előfordult, hogy az állam olyan kötelezettségeket vállalt magára, amelyeket hosszú távon nem volt képes fenntartható módon finanszírozni, teljesíteni. Önmérsékletre van szükség a bérígéreteket illetően. Nem lenne szerencsés, ha 2018-ban a liberális politikai erők a bérnövekedésre, a béremelésre tett ígéretekkel kampányolnának egymással szemben.

Kiemelendő kérdés, hogy milyen módon próbálja meg stimulálni a kormány a gazdaságot. Ennek a kormánynak a gazdasági filozófiája eddig is abban volt megragadható, hogy szelektív módon igyekezett fiskális ösztönzőket bevezetni. Különböző társadalmi és gazdasági csoportokat azonosított, amelyeket megpróbált helyzetbe hozni és ösztönzőkkel ellátni. Tulajdonképpen ez olvasható ki például a lakástámogatások esetében is, ez egy

tipikusan a középosztály társadalmi csoportjainak juttatott költségvetési transzfer vagy engedmény például áfaágon.

Úgy látja, abban a helyzetben, amiben ma Magyarország van – hozzátevé, hogy mindenkinek jogában áll meghatározni a saját gazdasági és társadalomfilozófiáját -, tudvalevő, hogy a Gini-koefficiens nőtt, a társadalmi különbségek növekednek, és a társadalmi leszakadás mértéke riasztó méreteket ölt, a társadalmi kohézióval alapvető problémák vannak. Nem világos, hogy akik leszakadnak, őket mi fogja meg, milyen társadalmi védőhálók állnak a rendelkezésre. Megítélése szerint a rendelkezésre álló költségvetési transzfereket érdemesebb lenne általános szociálpolitikai céloknak alárendelni, nem szelektíven támogatni egyes társadalmi csoportok helyzetének javítását, hanem inkább a rászorulókat kellene támogatni, lehetőség szerint az általánosan rendelkezésre álló szociálpolitikai eszközökkel.

Egyetért azzal, amit az előzőekben Oblath Gábor elmondott a versenyképességről. Úgy véli, hogy ez valóban intézményi kérdés. Ebben az ügyben sok tennivalója lenne a mai kormánynak és az utódainak is. Az intézményi stabilitásra, a kiszámíthatóság növelésére érdemes a hangsúlyt helyezni és erőforrásokat fordítani.

Nem tudja megítélni, hogy mi történik az MNB esetlegesen tiltott monetáris finanszírozásának a kérdésében. Abból indul ki, amit Oblath Gábor elmondott, a kérdés az, milyen módon került sor az állampapírok megvásárlására. De az teljesen nyilvánvaló, hogy maga az az intézményrendszer, amit az MNB létrehozott erre a célra, az teljesen abszurd és elfogadhatatlan minden szempontból. Egyrészt a fent említett szelektivitást erősíti, ami önmagában káros és a járadékos helyzetek fenntartását és erősítését eredményezi, másrészt önmagában makrogazdaságilag is elfogadhatatlan és teljesen diszfunkcionális. Ezt szerinte mindenféle tiltott finanszírozási kritériumtól függetlenül a lehető leggyorsabban fel kell számolni.

GYÖRGY LÁSZLÓ, a Századvég Gazdaságkutató Zrt. vezető közgazdásza:

Elmondta, hogy a Századvég számára kiemelt fontossággal bír, hogy részt vehetnek ezen a kerekasztal-beszélgetésen. Támogatják a Költségvetési bizottság átláthatóságra és a nyilvánosság fokozására irányuló erőfeszítését, amiért ez a kerekasztal két évvel ezelőtt útjára indult.

Három észrevételt tett a 2017-es költségvetés kapcsán.

Első észrevétele, hogy a 2017-es költségvetés pénzügyileg fenntartható és megfelel az uniós elvárásoknak. A tervek szerint a 2017-es év lesz a hatodik olyan év Magyarország esetében, amikor a költségvetés hiánya a 3 százalékos GDP-arányszint alatt marad. Az államadósság és a nettó külső tartozás csökken, ami azt jelenti, hogy a költségvetésre a magyar gazdaság önerejéből, belső forrásokból van fedezet.

Megjegyezte, hogy a 2012-es évet megelőzően, uniós csatlakozásunk óta eddig egyetlenegyszer sem sikerült teljesíteni az Unió Magyarország elé támasztott feltételeit és a pénzügyi fenntarthatóság feltételeit.

Második észrevétele, hogy a költségvetés kiszámítható, átlátható, valamint az előzetes kalkulációik szerint megfelel az óvatosság elvének. Az elmúlt években az volt jellemző, hogy pozitív meglepetések érték az elemzőket a költségvetés kapcsán, például a gazdaság fehéritésének köszönhetően a vártnál nagyobb ütemben nőttek a bevételek, a várakozások alatt teljesültek a kiadások - ezeket valószínűsítik a 2017-es költségvetés kapcsán is. Számításaik szerint, ha nem változtak volna a költségvetés kiadási és bevételi oldalán a tervszámok, akkor jövőre 1 százalék alatt alakult volna a hiány, ehhez képest pedig a kormány által tervezett növekmény a 2,4 százalékos hiányszint alatt teljesülhet.

Harmadik észrevétele, hogy a költségvetés arányos, ami azt jelenti, hogy a növekedésre, az életminőségre, a társadalmi felzárkózás kihívásaira és a versenyképességet meghatározó tényezőkre is arányosan fordít a kormány többletforrásokat. Nem állítja, hogy nem lehetne más

prioritásokat is felállítani a többletkiadások terén, de azt gondolja, hogy a kormány céljai világosan és kiszámítható módon körvonalazódnak. Ismételten kiemeli, fontos, hogy ez lesz a hatodik olyan év, amikor a költségvetés hiánya az uniós elvárásoknak megfelelően teljesül. Van egyfajta kormányzati gazdaságpolitika, stratégia, amire lehet alapozni.

A családpolitika, az életminőséget növelő gazdaságpolitikai kiadások és a növekedést ösztönző kiadások kéz a kézben járnak idén és jövőre. Az életminőséget alapvetően befolyásoló otthonteremtésre a kormány a tervezettnél 100 milliárd forinttal többet szán, így összességében az OECD statisztikái szerint 2017-ben a GDP közel 5 százalékát fogja családok támogatására költeni. 2011-ben erre a GDP 4 százalékát költötte az ország és ezzel az OECD statisztikái alapján a negyedik voltunk az Egyesült Királyság, Dánia és Írország mögött a családokra fordított kiadások tekintetében (ezek alatt érteni kell a családi adókedvezményeket, a szolgáltatásokat és a pénzbeli juttatásokat is).

Úgy gondolja, hogy ez a kormány hosszú távú beruházása a jövőbe, a családpolitika sikere esetén a jelenlegi gazdaságpolitika hozzájárul a társadalombiztosítás hosszú távú fenntarthatóságához, hosszú távú egyensúlyához. Végeztek számításokat arra vonatkozóan is, hogy a családpolitika sikere esetén a termékenységi ráta pozitív irányba történő elmozdulása esetén hogyan alakulhat a társadalombiztosítás egyenlege 2040 utáni időszakban.

Ami a társadalmi felzárkózás kihívásait illeti, a legfontosabb élelmiszerek (tej, tojás, baromfihús) áfájának csökkentésével az ezekből az élelmiszerekből jövedelemarányosan legtöbbet fogyasztó, kevésbé tehető rétegek életminőségének javulásához járul hozzá a kormány. Számításaik szerint az alsó jövedelmi kategóriákba tartozó négyfős családok esetén az éves megtakarítás elérheti a 15-20 ezer forintot.

Ami a versenyképességet illető kiadásokat jelenti, az oktatásra és az egészségügyre fordított kiadások emelése, illetve az internet-előfizetési díj áfájának csökkentése említendő. Ezek a kiadások a középtávú versenyképességünk szempontjából számítanak fontos beruházásoknak.

Úgy látja, hogy mindezen intézkedések hatására a gazdasági növekedés 2017-ben 3 százalék fölött alakulhat, a kedvező pénzügyi környezetnek, valamint a várhatóan jelentős mértékben nem növekvő olajárnak köszönhetően az inflációs környezet kedvező lesz. Az ország nettó külső tartozásállománya GDP-arányosan a 2004-es szintre csökkenhet 2017-re, ami a forráskiáramlás további zsugorodásához vezethet.

Burány Sándor kérdéseivel kapcsolatban kifejtette, hogy nem tiszte és nem is feladata megvédeni a Magyar Nemzeti Bankot, azonban az tény, hogy a Magyar Nemzeti Bank kiváló társadalmi felelősségvállalási stratégiával rendelkezik, hasonló programok a világban sok helyen vannak. A köztársasági elnök és az Alkotmánybíróság döntését követően a kérdéses pénzekről kiderült, hogy közpénznek minősülnek. Minden állampolgárnak Magyarországon ahhoz fűződik érdeke, hogy ezeket a pénzeket a Magyar Nemzeti Bank az alapokmányában foglalt elsődleges célok teljesítése után átláthatóan költse el, a társadalmi felelősségvállalásának megfelelően. Hozzátette, az, hogy az MNB magyar államkötvényeket vásárolt, az azt jelenti, hogy közpénzekkel óvatosan gazdálkodik. Nem a párnájuk alá teszik a kurátorok a pénzüket, nem bankbetétbe teszik, hanem olyan likvid eszközbe fektették, amiket a társadalmi felelősségvállalási stratégiájuk teljesítésére szánnak. Ezek likvidek, kockázatmentesek és sokkal magasabb kamatot hoznak, mint a készpénz, vagy a bankbetétekben tartott pénzösszegek.

Ami a jegybank hozzájárulását illeti a gazdasági növekedéshez és az államadósság csökkentéséhez, kiszámolták, hogy a 2012 utáni Monetáris Tanácsban történő átrendeződés és a 2013-as jegybankelnök váltás eredményeképpen, valamint a bátor kamatpolitikának köszönhetően 2013 óta évente a GDP 0,6 százalékának megfelelő kamatkidrást spórol meg a kormány, ez éves szinten körülbelül 180-200 milliárd forintot jelent, az elmúlt három évben ez 600 milliárd forintnyi megtakarítás.

Az Eximbankkal kapcsolatban elmondta, hogy az Eximbank hitelkihelyezésének a 70 százaléka után a kereskedelmi bankok viselik a kockázatot, nem az Eximbank. A maradék 30 százalékkal olyan projekteket finanszíroznak, amelyek nem az államot vagy az állami kiadásokat finanszírozzák, a nem teljesítő hitelek aránya abban a 30 százalékos portfólióban nagyon alacsony. Ha a módszertani, értelmezési vita eredményeképpen az államadóssághoz az Eximbank kintlévőségeit hozzá kell számolni, akkor azt a kormány – minden bizonnyal - meg fogja tenni, de ez technikai kérdés és az államadósság után fizetett kamatkidadásokat nem érinti.

VÉRTES ANDRÁS, a GKI Gazdaságkutató Zrt. elnöke:

Ismertette a GKI írásban, előre megküldött megjegyzéseit:

Mint ismeretes a költségvetés koncentrált gazdaságpolitika. Ez Magyarországon is így van. A kormány 2010-ben megszüntette az évközi havi prognózisok készítésének gyakorlatát, holott éppenséggel azok továbbfejlesztése, az egész éves lefutások havi aktualizálása lett volna indokolt. Idén az Államadósság Kezelő Központ a múltra nézve is korlátozta a nyilvánosságot; nem adnak heti információt a központi kormányzat tartozásairól. A kormánypártok öt évvel ezelőtt gyakorlatilag kiiktatták a pótköltségvetés készítésének kényszerét, idén pedig arról született törvény, hogy parlamenti döntés nélkül, pusztán rendelettel is lehet új kötelezettségvállalásról dönteni valamilyen költségvetési előirányzat terhére. Fontos törvényjavaslatok „egyéni képviselői indítványként” kerülnek a Parlament asztalára és lépnek életbe pillanatok alatt. Az MNB alapítványain keresztül sok tekintetben költségvetési funkciókat lát el, állampapír-vásárlásaival pedig finanszírozza az államháztartást (nem beszélve családi-baráti korrupció-gyanús műveleteiről). Ez ellentétes a magyar törvényekkel és az európai piacgazdaság működési rendjével.

1. A 2015. évi költségvetés teljesítése

Az államháztartás bevételi és kiadási folyamatai külön-külön nagymértékben meghaladták a költségvetési törvényben szereplő összegeket. Az államháztartás ESA hiánya alacsonyabb lett a tervezettnél, pénzforgalmi deficitje viszont az EU-s elszámolások nyitottsága miatt meghaladta azt.

Az Eurostat az eredeti magyar EDP-jelentésben szereplő 1,9%-ról 2%-ra módosította Magyarország 2015. évi ESA szemléletű GDP-arányos államháztartási hiányát. Kínos, hogy mivel megítélésük szerint az Eximbankot a kormányzati szektor részének kellene tekinteni, s a kormány ezt vitatja, az Eurostat „...nem hiteles...” jelzővel illette a deficit és az adósság adatokat. A korábbi magyar kormányok még soha nem kerültek hasonló helyzetbe.

Ha az Eximbankot a kormányzati szektor részének tekintenénk, az visszamenőlegesen, évről évre folyamatosan növekvő mértékben, 2015-re mintegy 2 százalékponttal megemelné az államadósság GDP-hez viszonyított szintjét. Évente néhány tizedszázalék-ponttal kisebb lenne az eddigi és jövőbeli javulás mértéke is.

2. A 2016. évi költségvetés módosítása

A magyar kormány március végi EDP-jelentésében 762 milliárdról 1063 milliárd forintra emelte a tervezett 2016. évi pénzforgalmi szemléletű hiányt. Ezt feltehetőleg elsősorban az EU-tól érkező támogatások jelentős idei megelőlegezési szükséglete magyarázza, nem érinti az eredményszemléletű hiányt.

A kormányzat 2016 áprilisában összesen mintegy 500 milliárd forintos többletkiadásról döntött a várható jelentős többletbevételekre hivatkozva. Ezek forrása és magyarázata egyelőre nem világos, miközben az NGM ezt bejelentő április 28-i közleménye szerint „változatlanul a kiszámíthatóság és a tervezhetőség jellemzi az idei költségvetést”. Ennek azonban élesen

ellentmond, hogy a költségvetési törvénytől való eltérés összesen már kb. 800 milliárd forint, vagyis nagyobb az eredetileg elfogadott pénzforgalmi hiánynál.

A GKI prognózisa 2016-ra változatlanul 2,3% körüli, a kormány által előirányzott 2%-nál - a kiadási kényszerek és ettől elmaradó bevételi többletek miatt - magasabb eredményszemléletű államháztartási hiány. A pénzforgalmi hiány jelentős emelkedése miatt a GKI 2016 végére a GDP-arányos államadósság minimális, inkább csak szimbolikus, a 2015. évi 75,3%-ról kb. 75%-ra való csökkenésére számít (az év végi „aktív műveletek” fennmaradása mellett).

3. A 2017. évi költségvetési törvényjavaslat

A 2017-re előirányzott államháztartási deficit váratlanul a GDP 2,4%-a, lényegesen, 0,7 százalékponttal magasabb a 2015. évi konvergencia-programban és a 2016. évi költségvetésben ígért 1,7%-nál. Ez negatív fordulatot jelent az eddigi folyamatos csökkentési törekvéssel szemben, amit az elmúlt hetekben is alátámasztani látszott a nullás költségvetés – ötletszerű és homályos – kommunikációja. Az érvényes magyar szabályozás szerint az előző (2016. évi) költségvetés keretében elfogadott, hároméves kiadási és bevételi terveket magában foglaló középtávú keret és az adott (2017. évi) költségvetési tervezet közötti különbségeket minden esetben olyan tényezőkkel illetve folyamatokkal (például a makrogazdasági környezet változásaival) kell indokolni, amelyek kívül esnek a kormány hatókörén. Az eddig nyilvánosságra került szöveg nem tartalmaz erre vonatkozó magyarázatot. Ráadásul a kormány a hiány növelése kapcsán nem hivatkozhat a romló gazdasági folyamatokra, hiszen korábbi előrejelzésével azonos, 3,1%-os, a 2016. évi 2,5%-nál lényegesen gyorsabb gazdasági növekedésre számít. A GKI megítélése szerint a kormányzat növekedési előrejelzése igen optimista, a GKI 2016-ra 2,3%-ra, 2017-re 2,5%-ra számít. A GKI megítélése szerint a deficit növelése minden bizonnyal a 2018. évi választásokkal van összefüggésben.

A költségvetési törvényjavaslat előirányzatait jellemzően a 2016. évi előirányzathoz viszonyítja. Egyrészt zavaró a 2015-ös tényszámokhoz, illetve a reálisan várható ideai adatokhoz való viszonyítás hiánya – ez a tavaszi betérjesztés negatív következménye -, másrészt még ennek a viszonyításnak a tartalma is homályos, hiszen folyamatban van a 2016. évi előirányzatok módosítása.

Az adócsökkentés – a bankadó már megígért mérséklése mellett – néhány termékcsoport áfájának csökkentésére koncentrál. Ezek egy része korábbi változtatások korrekcióját jelenti: a sertéshús áfájának csökkentése kikényszerítette a versenyhátrányba került baromfi áfájának csökkentését, a cafeteria-rendszer ötletszerű átalakítása a kárvallott vendéglátó-turisztikai ágazat kompenzálását, az internethasználat áfa-csökkentése pedig az internetadó ötletének feledtetését célozza. Az adózás rendszerszerű felülvizsgálata továbbra sincs napirenden.

Az adóbevételeknél kiugró növekedés látható a társasági adónál, ami feltehetőleg a növekedési adóhitel következménye. Ennek a témakörnek a magyarázatával adós marad a költségvetés (feltehetőleg amiatt, hogy ez beleütközhet az EU szabályaiba).

A kiadások növelése az egészségügyi és oktatási ágazatra, valamint az otthonteremtésre koncentrál. Az előbbi kettő az érintett ágazatok működőképességének legalább részleges megmentését, súlyos társadalmi feszültségek kezelését célozza. Az utóbbi viszont jelentős részben a kieső EU-s fejlesztések „helyettesítését” és az építőipari ágazat érdekeit szolgálja.

A kormányzat az államadósság finanszírozásában folyamatosan – részben kényszerből, a Templeton lényegében megszűnt szerepvállalása miatt, részben a külföldtől való minél kisebb függés céljából - csökkenti a nemzetközi hitelezők szerepét.

Az MNB önfinanszírozási programja hatására a bankok likvid forrásai növekvő mértékben testesülnek meg állampapírokból. Ezzel viszont szembemegy azzal az európai trenddel, miszerint a bankok és az állam pénzügyi összefonódása elkerülendő (a bankok

mérlegében az állampapírok súlya már most is messze meghaladja az EU ajánlásait). Növekszik a lakosság (és az MNB alapítványok) állampapír-állománya is. A magyar állampapírokon a lakosság magasabb hozamot tud elérni, mint a betéteken, viszont az állam számára ez a finanszírozás drágább, mint a devizában való eladósodás.

Végeredményben 2017-re egy részleges gazdaságpolitikai fordulat látszik, sajnálatos módon azonban éppen azon a költségvetési területen, amely eddig legalább számszerűen viszonylag sikeres volt. Miközben tehát folytatódik a piaci szereplők helyzetének egyedi kormányzati intézkedésekkel (pl. célzott adócsökkentésekkel) való átrendezése - feltételezhetően lobby- és politikai érdekek által motiválva, a nemzetközi intézmények által régóta kritizálva -, lazul az eddig sikereket eredményező költségvetési politika. Ez aligha hozza meg a nemzetközi hitelminősítő szervezetek régóta várt elismerését, Magyarország befektetői kategóriába való átsorolását. A jelenlegi információk alapján – a különböző világpolitikai és világgazdasági kockázatokra is tekintettel - a GKI 2017-ben 2,5% körüli államháztartási hiányra és legfeljebb 0,5 százalékponttal csökkenő államadóságra számít (a GDP arányában). A 2017. évi költségvetés a korábbi évekhez képest sokkal több globális és hazai kockázatot tartalmaz.

A fentiekén túl György László által elmondottakra reagálva elmondta, hogy bízik abban, hogy a Századvég rendelkezik olyan anyaggal is, amely mélyebben és bírálóbban elemzi a gazdaságpolitika, a költségvetési politika hatásait, mert az nagy baj lenne, ha a kormányzat csak olyan megjegyzéseket kapna, amelyekben csak pozitívumok szerepelnek.

Véleménye szerint pozitívum a kormányzati politikában az, hogy fegyelmezetten betartotta a deficit-előírásokat, és az adósságadatban is folyamatos csökkentést produkált. Sikerként jelenik meg a konvergencia programban, hogy 81 százalékról 74-75 százalékra csökken az államadóság, de önmagában a magán-nyugdíjpénztárak államosítása miatt annak 9 százalékkal kellett volna csökkenie.

Azt gondolja, hogy valójában nem a költségvetés uralja a folyamatokat, hanem a folyamatok uralják a költségvetést. Magyarországon lényegében megszűnt a költségvetési vita jelentősége, a költségvetést minden héten lehet módosítani a rendeleti kormányzási lehetőségek miatt.

Az MNB alapítványai működésével kapcsolatban elmondta, hogy a szakmai kérdéseken túl erkölcsi kérdéseket is felvet a történet. Hangsúlyozta, hogy még szakmailag sikeresen sem szabad lopni. Tehát abban az esetben, hogy ha mégis szó tiltott monetáris finanszírozásról, akkor sincs mód arra, hogy több százmillió forint családi kapcsolatokhoz, baráti üzleti és szellemtársakhoz kerüljön. Meggyőződése, hogy az MNB elnökének le kellene mondania.

ROMHÁNYI BALÁZS, a Költségvetési Felelősség Intézet ügyvezetője:

Elsőként Burány Sándor által feltett kérdésekre reagált. A Magyar Nemzeti Bankkal kapcsolatban elmondta, hogy rengeteg gondot lát az MNB alapítványainak működésével kapcsolatban, de az alapítványok állampapír vásárlását nem tartja problematikusnak. A tiltott monetáris finanszírozással kapcsolatban kifejtette, hogy annak eredeti célja az volt, hogy a jegybankok ne segítsék hozzá az államot ahhoz, hogy önmagát a piaci kamatszint alatt legyen képes finanszírozni, hogy olyan mértékű deficitet legyen képes finanszírozni, amit egyébként a piac már nem lenne hajlandó, vagy hogy képes legyen közvetlenül manipulálni a hozamgörbe alakját. A gyakorlatban ennek megfelelően megtiltották a jegybankoknak, hogy egyrészt közvetlenül hitelt nyújtsanak az államnak, másrészt hogy az elsődleges piacon vásároljanak állampapírt. Ezek a szabályok kerültek be minden OECD-tagállamban működő jegybank statútumába. A probléma azután jött elő, amikor a gazdasági világválság miatt a FED, az Európai Központi Bank, a Bank of England, stb. megtalálták azokat a nem konvencionális eszközöket, amelyekkel a törvényben leírt szabályokat megtartva, de mégis felrúgták ezen alapelveket. A jegybankok ezután már úgy vásároltak állampapírt a másodlagos piacon, hogy

azok, akiktől megvásárolták, reggel tudták, hogy érdemes az aukción megvásárolni, mert délután eladhatja a jegybanknak. Nem ment be a jegybank az aukcióra, de ezáltal teljesen nyilvánvalóan olyan deficitet volt hajlandó finanszírozni, amit egyébként a piac nem lett volna hajlandó. Amikor a világ jegybankjai elkezdtek vásárolni a hosszú állampapírokat, akkor teljesen explicit módon az volt a céljuk, hogy a hozamgörbét torzítsák ahhoz képest, mint ahol tisztán piaci viszonyok között lenne. A tiltott monetáris finanszírozás mögötti filozófia tehát sutba lett dobva. Álláspontja szerint jogszabályt az MNB alapítványai nem sértenek ezzel, és nem ez az egész konstrukciónak a legfőbb problémája.

Az Eximbankkal kapcsolatban elmondta, hogy két évvel ezelőtt már szerepelt az Eurostat véleményében a működéssel kapcsolatos problémafelvetés. Ez nem azon múlik, hogy az Eximbank mint bank prudensen működik-e, nem a prudens működés jutalma az, hogy egy intézmény kikerülhet a kormányzati szektorból. Az a kérdés, hogy piaci szereplőnek tekinthető-e az Eximbank. A probléma az, hogy az Eximbanknak a forrásoldalán minden forrása le van az államnál garantálva, továbbá az ún. kamatkiegyenlítési konstrukció közép- és hosszú távon egyértelműen garantálja az Eximbank profitabilitását. Az Eximbank a 2014. decemberi törvénymódosítás nyomán kezdett el nem exporthoz kötődő, hanem tisztán belföldi tranzakciókat végezni. Amennyiben az EUROSTAT besorolja majd a kormányzati szektorba, onnantól azonnal érdekmúlás fog bekövetkezni a kormány oldalán, nem lesz értelme az Eximbankot a mostani tevékenységére használni.

A 2017-es költségvetésre rátérve külön kiemelte a Költségvetési Tanács által megrendelt Corvinus-tanulmányt, amelyet véleménye szerint a költségvetési törvényjavaslat zárószavazása előtt újra érdemes lenne megrendelni.

Véleménye szerint Magyarországon prociklikus a költségvetési politika.

Azt súlyos átláthatósági problémának tartja, hogy a jövő évi költségvetési törvényjavaslat tárgyalásával egyidejűleg fogja tárgyalni a parlament az idei évi költségvetés módosítását, valamint hogy időközben született egy kormányhatározat is 53 milliárd forint elköltéséről, amihez forrás sincs megadva.

Felhívta a figyelmet arra, hogy 2011 óta a konvergencia programokban konzekvens politikát vél felfedezni. Minden évben az a terv, hogy a 49 és 50 százalék közötti kiadás/GDP-arányt 44 százalékra kell csökkenteni. Idén is ez a politika, 49,1 százalékról 44 százalékra csökkentés a cél. Ebből azonban soha nem történik semmi, mert a rá következő évben a kormány nem tud ellenállni, hogy a többletbevételeit, amik az elmúlt években keletkeztek, ne költse el.

Három konkrét költségvetési bevételi tételhez fűzött észrevételt. Úgy véli, hogy a Költségvetési Tanács nem találta meg a törvény indokolásában azt a 125 milliárd forintot, amellyel a kormány a pénzforgalmi 180 milliárd forint bevételen felül tervez. Közgazdasági alapon a kormány tervei szerint 305 milliárddal fog nőni az áfa-bevétel, ennek azonban a makropályában nem látja az alapját. Szerinte világos álláspontot lenne érdemes mind a Költségvetési Tanácstól, mind a minisztériumtól kérni ez ügyben.

A TÁNYA, a társaságiadó-bevétellel kapcsolatban elmondta, hogy 2016-ban és 2017-ben, évente 260-290 milliárd forinttal emelkedik a terv, 2017-re már 700 milliárd fölötti társaságiadó-bevételt vár a kormány. A konvergencia programban pedig az szerepel, hogy 2019-ben és 2020-ban visszaesik az eredeti szintre a jövedelemadó-bevétel, miközben az szja-t illetően nem lát szabályváltozást. Ebben a kérdésben is azt gondolja, hogy a kormánynak egyértelmű és világos választ kell adnia, mert egyelőre minden, ami adatszerűen kiderül, az azt támasztja alá, hogy a háttérben a még eredetileg március elején bejelentett 542 milliárd forint növekedési adó-hitelből származó adóbevételi többletnek az elszámolása szerepel, és nem a magyar gazdaság 2016-os és 2017-es teljesítményéről van szó. Nagy valószínűségét látja annak, hogy az európai uniós statisztikai szabályok szerint a fenti két tételt, mindkét évben a 260-290 milliárd forintot vissza kell majd könyvelni 2015-re.

Harmadik bevételi tételként, az illetékbevételek alakulásával kapcsolatban nem látott kivetnivalót, mivel a 2016. évi tervszám lényegesen alacsonyabb, mind a tavalyi ténynél, mind az idei első három hónap tényadatai alapján várható értéknél.

A kiadási oldalon két nagy területet említett: az oktatást és az egészségügyet, mindkét területen átláthatósági problémákat észlelt. 2015 első felében a tervszámokban a közoktatás, a KLIK és a szakképzés még egy előirányzaton szerepelt, majd félévkor átkerült a szakképzés a Nemzetgazdasági Minisztériumhoz. 2015-ben a terület körülbelül 610-620 milliárd forintból működött, figyelembe véve azokat a pénzeket is, amelyeket 2015 végén még külön kapott a KLIK, illetve a szakképzés egy kormányhatározattal, és figyelembe véve a késedelmesen fizetett számlák állományát is. A kormány 2016-ra, illetve 2017-re többletforrást juttat erre a területre, számítása szerint annyit, amennyit a jelenlegi szolgáltatási színvonal igényel, beleértve a pedagógus-életpálya már korábban bejelentett béremelési intézkedéseit is, vagyis tényleges többletpénzről szó sincs. Az egészségügy ettől némileg eltérő, mert kormányzati céltartalék van elkülönítve a Miniszterelnökségnél különféle életpálya-béremelésekre, körülbelül 170 milliárd forint összegben. Ebben szerepel az egészségügy, de a fegyveres testületek, három vagy négy különböző területnek a béremelése is, ezzel kapcsolatban azonban még kormányzati tárgyalások folynak.

Az adósság ügyében felmerült, hogy teljesen hiteltelen-e a konvergencia-időszak végén, az utolsó két évben az évi 4 százalékos csökkenés. Véleménye szerint valószínűleg arról van szó, hogy a kormány azzal számol, hogy az első két évben a magyar állam előfinanszírozza az EU-s forrásokat, ami az államadósság növekedését okozza, mert arra állampapírokat kell kibocsátani. Valószínűleg az áll a konvergencia program háttérében, hogy a költségvetés előfinanszírozza a brüsszeli pénzeket, majd az EU-s források 2019-2020-ban be fognak folyni, és így végül gyors adósságráta-csökkenés fog bekövetkezni. Az első három évben valószínűsíthető 1-1,5 százalékos adósságráta-csökkenés valójában egy rendkívül optimista 2-3 százalékos csökkenés és az előfinanszírozás hatásának eredőjeként szerepel a tervekben.

Néhány kockázatra hívta fel a figyelmet. Egyrészt van egy 53 milliárdos ígéret különféle biztonsági testületeknek – Rendőrség, TEK, satöbbi – forrásmegjelölés nélkül. Ugyancsak kockázatnak látja a tejágazat válságának a kezelését, egyelőre nem látja, honnan lesz ennek forrása. Pozitív kockázatnak véli a CSOK-ot a tekintetben, hogy valószínűleg 100 milliárd forintot idén erre nem fognak tudni elkölteni.

Fontos pozitívumnak látja, hogy a költségvetési törvény makropályája idén tartalmazza a kamatlábat, az árfolyamot, az olajárát és a munkaerőpiacon a bér- és létszámadatokat állami szektor és versenyszektor bontásban. Példaként említette, hogy a közmunkaprogramok csökkenése ellenére a közszféra létszáma növekszik 2016-ban 0,9 százalékkal.

A nullszaldós költségvetéssel véleménye szerint nem érdemes foglalkozni, viszont azt nagyon fontosnak tartja továbbra is, hogy szükség lenne különválasztott alappályára és az intézkedések hatásvizsgálatára, amit nem tartalmaz a költségvetési törvény. Az sem világos számára, hogy a benyújtott költségvetési törvény figyelembe vette-e a 2016-os költségvetési törvény módosítást.

Hozzátette, hogy ahhoz képest, hogy a családtámogatási rendszerben Magyarország a negyedik az OECD-ben, az egyik legrosszabb az ország a demográfiai mutatókban és a születésszámban. Szerinte ez önmagában felveti a kérdést, hogy vajon jól van-e elkölthető a pénz a családtámogatásra. A CSOK esetében fontos lenne, hogy a kormány megmondja, milyen indikátorral kívánja mérni ennek az intézkedésnek a sikerét, milyen időtávon, honnan fogja tudni, hogy érdemes-e továbbvinni.

Ismételten hangsúlyozta, hogy a költségvetési törvény zárószavazása előtt a megfelelő intézetektől (például Corvinus) új és frissített tanulmányt lenne érdemes rendelni.

Kérdések és válaszok:

SZELÉNYI ZSUZSANNA (független):

Aziránt érdeklődött, hogy ezzel a költségvetéssel – ami szerinte bizonyos értelemben stabil lábakon áll -, hogyan sáfárkodik a kormány, mennyiben képes ez a költségvetés és a kormányzat gazdaságpolitikai lépései előidézni azt, hogy az ország folyamatosan előre felé haladjon, fejlődjön, egyre nagyobb társadalmi csoportok jussanak lehetőséghez, a felzárkózás az általunk vágyott nyugati életszínvonalhoz dinamikussá válhasson és mennyire lehet fenntartható mindaz, amit a kormányzat tesz.

Előadta, hogy az európai uniós pénzek felhasználásáról szóló parlamenti vitanapon Lázár János miniszter elismerte azt, hogy az elmúlt évtizedben, ha a Magyarországra érkező hatalmas EU-s transferek hatását nem számítjuk, akkor a magyar gazdaság teljesítménye inkább toporgónak mondható, mint előremutatónak. Hozzátette, hogy a miniszter személyesen úgy fogalmazott, hogy egyelőre nem áll meg a magyar gazdaság a saját lábán, tehát ha nem lennének az EU-s pénzek, recessziós lenne a magyar gazdaság. Véleménye szerint az a fejlődés és gazdasági növekedés, amit érzékelünk, és aminek ebben az évben is a tanúi vagyunk, mindenekelőtt az uniós pénzek hatásának tulajdonítható. Lázár János arra tett ígéretet, hogy az EU-s pénzek elosztása a következő hét évben azt fogja szolgálni, hogy a magyar gazdaság a saját lábán megálljon. Ennek a költségvetésnek is ezt a célt kell nyilvánvaló módon szolgálnia, nem pedig egyéb más célokat.

Vértes András által elmondottakkal kapcsolatban kifejtette, hogy különböző külső kockázatok keretei között kell előre azt a pályát felmérni, hogy a magyar gazdaság milyen környezetben működik a világban. A kérdése arra irányult, hogy milyen típusú kockázatok vannak, amik a világból Magyarországra leselkednek, akár pénzügyi válságok, akár geopolitikaiak? Melyek azok a legfontosabb kockázati tényezők, amiket érdemes tekintetbe venni? Az, hogy a kormány költségvetése prociklikus - ahogy azt Romhányi Balázs mondta -, 5-10 év távlatában milyen fajta problémákkal szembesítheti Magyarországot, milyen sérülékenységet állíthat elő?

Ádám Zoltán és Romhányi Balázs által elmondottakra reagálva kérdésként megfogalmazta, hogy ha nem bérekre kell költeni az oktatásban a pénzt, akkor mire?

Emlékeztetett továbbá arra, hogy Lázár János miniszter a parlamenti vitanapon arról is beszélt, hogy befektetéseket kell Magyarországra csábítani és a kis- és középvállalkozásokat kell támogatni ahhoz, hogy a saját lábra állás politikáját el lehessen érni. Azon túl, amit mondtak, hogy egy biztonságosabb környezetet és kiszámíthatóságot kell teremteni a vállalkozások számára, hogyan lehet készülni nagyobb befektetések idecsábítására, milyen módszerek vannak?

További kérdése, hogy a kisvállalkozások támogatása mikor tekinthető jó ösztönzőnek? Ha nagyon sok könnyen hozzáférhető hitel vagy vissza nem térítendő állami támogatás érkezik ebbe a szektorba, akkor az nem feltétlenül bizonyul megfelelő ösztönzőnek, hanem inkább egy járadékvadászatszerű attitűdöt állít elő a kisvállalkozásoknál. Milyen támogatási forma van ebben a szektorban, amire azt lehet mondani, hogy az egy jó minőségű ösztönző, ami azt az innovatív tervezést, vállalkozó szellemet segíti elő, ami szükséges ahhoz, hogy ez a terület a magyar gazdasági növekedésnek a motorja lehessen?

DR. TÓTH BERTALAN (MSZP):

Elmondta, felmerült a Magyar Nemzeti Bankkal kapcsolatban a monetáris finanszírozás gyanúja és ennek a gyakorlata. A legnagyobb problémát abban látja, hogy például az Európai Központi Banknál ez transzparens módon, egyetértésben történt, döntés alapozta meg, tehát nem titokban és nem rokoni és baráti bankon keresztül, még a mai napig nem tudja, milyen jutalékot kellett ezért például az Államadósság Kezelő Központnak fizetnie ezeknek a

bankoknak. A legnagyobb problémát abban látja, hogy a nem átlátható és sok gyanút felvető gyakorlat az, ami káros lehet a Magyar Nemzeti Bank, rajta keresztül a monetáris politika, a költségvetés és Magyarország megítélésére.

György László által elmondottakkal szemben úgy véli, hogy a társadalmi különbségek növekednek, egyre többen élnek a létminimum alatt, nehéz finanszírozni a családok megélhetését, hiába volt rezsicsökkentés, továbbra is a családfenntartási, energiakiadások teszik ki nagyon sok család kiadásainak a nagy részét.

Kérdése arra irányult, hogy azt a számítást, mely szerint az alacsony jövedelemkategóriába tartozó csoportoknak 15-20 ezer forint körüli jövedelem növekményt jelent évente a sertéshús, a baromfi, a tej és a tojás áfájának csökkentése, elvégezték-e egy magasabb jövedelmi kategóriába eső, négyfős család esetében is?

BURÁNY SÁNDOR (MSZP):

Kiemelte, elhangzott egyrészt, hogy az államháztartás kiadásait a Magyar Nemzeti Bank kamatpolitikája csökkenti és elhangzott egy szám, éves szinten mintegy 180 millió forint, valamint szó esett a magánnyugdíj pénztárak államosításáról és annak elmaradt hatásáról az államadósság csökkentésére. Hangsúlyozta, hogy nem esett szó azonban arról, hogy ennek van egy nagyon fontos másik hatása is, nevezetesen hogy az a járulékmennyiség, ami eddig egy majdan reménybeli, jövőbeli nyugdíjkasszába vándorolt be és hiányzott a költségvetésből korábban, az most a költségvetésbe közvetlenül befizetésre kerül. Kérdése, hogy az államháztartás hiányát lehet-e viszonyítani, és hogy abban mennyi a kormány saját takarékosága és mennyi ezeknek a külső körülményeknek a hatása? Kérdése továbbá, hogy a magánnyugdíj pénztárak államosítása milyen plusz többletbevételt jelent éves szinten a költségvetésnek?

DR. SZAKÁCS LÁSZLÓ (MSZP):

Kiemelte, hogy az elhangzott elemzések rámutattak arra, hogy nem termelő beruházásokra, béremelésekre és családi kedvezményekre megy el a források nagy része, emellett a jóléti kifizetésekre, a családok rendszeren kívüli segítésére, nyugdíjmelésre a költségvetésből fordított összeg nominálisan csökken. Véleménye szerint – pozitívan értelmezve - öngondoskodásra próbálják meg rászorítani azokat a családokat, ahol béremelés, esetleg családi adókedvezmény is igénybe vehető. Egyik kérdése arra irányult, hogy igaz-e, hogy tényleg errefelé haladunk, és nem félnek-e attól, hogy lemondanak országrészekről vagy éppen generációkról? Továbbiakban a CSOK-ot várhatóan igénybe vevők számáról és a NOK közösségek számának alakulásáról fogalmazott meg kérdést.

SZELÉNYI ZSUZSANNA (független):

A jövőt érintő társadalompolitikai hatásokat fontosnak vélte, mely szerinte mindig központi kérdése a költségvetési vitának. Az iránt érdeklődött, hogy mi az oka annak, hogy a kormány középosztályt támogató politikája nem működik. Nemcsak azért, mert nem születnek gyermekek, hanem azért is, mert kiderült, hogy nem működik a gazdaság, hogy az egykulcsos adó nem úgy működött, ahogy számítottak rá, mert a pénz ugyan kiáramlott a költségvetésből, ellenben nem keletkezett belőle sok új munkahely, vállalkozás.

VÉRTES ANDRÁS (GKI Gazdaságkutató Zrt.):

A kérdésekre válaszolva kifejtette, úgy véli, magyar szempontból a legkomolyabb globális kockázat az EU-ban van. A Brexit önmagában is nagy kockázat, az EU-t soha nem fenyegette még olyan szétesési veszély, mint amit ez jelent, akár bent maradnak, akár kilépnek. Az olasz bankok nagyon súlyos bajban vannak, miközben Olaszország nem fejlődik rosszul, a számai nem rosszak. Spanyolországban jók a gazdasági számok, de nincs kormány. Ha

végignézünk Európán, telis tele vagyunk bajjal. Választások lesznek jövőre Németországban és Franciaországban is. Merkel pozíciója meggyengült, nem csak Németországban, hanem az EU-ban is. Az összes kelet-közép-európai országról elmondható, hogy az EU támogatása nélkül nagyon nagy bajban lenne.

Az EU-források magyarországi felhasználásában abból a szempontból a kormányzat végrehajtott egy fordulatot, hogy 60 százalékát az üzleti szférára, alapvetően a kkv-kra akarja költeni. A múltban ez az összeg valamennyivel kevesebb volt. Nehéz összehasonlítani az adatokat, de elmondható, hogy megnöveli a kkv-k irányába menő forrásokat a kormány, azonban ez még nagyobb korrupciós kockázatot és nagy megvalósítási kockázatot is jelent. Kiemelte, hogy a magyar kkv-k többsége kicsi – Lázár János minisztert idézve azt mondta, hogy 40 ezer cég kapott az előző ciklusban támogatást – és problémaként jelentkezik, hogy alig-alig látszik, hogy új cégek jelennének meg, nagyjából ugyanazon cégeknek lehet pénzt juttatni, akik eddig is kaptak. Véleménye szerint a magyar kormány kihagyta azt a lehetőséget, hogy az elmúlt 10 évben 30 milliárd euró áramlott Magyarországra, ami GDP 30 százaléka, illetve áramlik majd további 30 milliárd euró (ami szintén 30 százalék), és soha többet nem fog Magyarországra ennyi pénz érkezni. Ha ebből a 60 milliárd euróból Magyarország az államot modernizálta volna jelentős százalékban, leginkább a közoktatását, a felsőoktatását és az egészségügyét, az sokkal hatékonyabb lett volna, mint hogy szétporlasztja kicsi vagy nagy cégeknek. Hozzátette, hogy az elmúlt hétvégén publikált a KPMG egy anyagot, amelyben 8 országra kiterjedő vizsgálatot végzett az EU-s források felhasználásáról, Magyarországon az a kiugró adat, hogy a multinacionális cégek kapták a nagyvállalatoknak jutó EU-s támogatások 66 százalékát.

Az FDI-t illetően kifejtette, hogy Magyarországon jogbizonytalanság és kiszámíthatatlanság van. Emiatt bár nagyon nehéz kiszámolni, ha nem számítjuk ide a külföldi tulajdonban lévő bankok kikényszerített feltőkésítését, akkor Magyarországra az elmúlt hat évben nem érkezett nettó FDI, az inkább kifelé áramlott.

GYÖRGY LÁSZLÓ (Századvég Gazdaságkutató Zrt):

Emlékeztetett, hogy 2004-ben 6,29 százalék, 2005-ben 7,7 százalék, 2006-ban 9,2 százalék volt a költségvetés hiánya, így érthetetlen, hogy miért vázol a többi hozzászóló egyfajta válsághelyzetet a jelenlegi adatok alapján. A kérdésekre válaszolva elmondta, az MNB kb. 200 milliárd forintot költött államkötvényekre. Az államkötvények megfordulásának az átlagos futamideje 3 év. Kb. 27000 milliárd az államadósság forintban, kb. 9000 milliárd forintnyi államadósságot kell megújítani egy éven belül. Ebből az említett 200 milliárd forint ennek az összegnek a valamivel több, mint 2 %-a. Nincs szó tehát bújtatott adósságfinanszírozásról, sokkal inkább arról van szó, hogy azt a pénzt, amit az MNB el akar költeni a társadalmi felelősségvállalásának megfelelően – a jogállamiságnak megfelelően, nyíltan – az elkövetkezendő 10 évben olyan instrumentumba fekteti, ami magasan kamatozik, nem úgy, mint például a bankbetét vagy a készpénz.

A kormány gazdaságpolitikáját érintően említést tett a társadalmi felzárkózás területéről. Felidézte, Magyarországon a nyolcvanas évek vége és 1995 között megszűnt a munkahelyek 30 százaléka, kb. másfél millió munkahely. Azok az emberek, akiknek megszűnt a munkahelye, rá lettek szoktatva a társadalmi ellátórendszerre. A foglalkoztatás 1996 és 2008 között 200 ezer fővel növekedett, 3,6 – 3,7 millióról 3,8 – 3,9 millió főre, majd 2010 után beindult egy nagyarányú, körülbelül 6 százalékpontos aktivitás-növekedés Magyarországon és a foglalkoztatottak száma is 520 ezer fővel bővült. Ebből a piac adott 300 ezer főt, a közfoglalkoztatás pedig 220 ezer főt. Véleménye szerint a közfoglalkoztatás lehet, hogy nem működik tökéletesen és eléggé hatékonyan, de lehetőséget biztosít a közfoglalkoztatásban résztvevők 13 százalékának, hogy bekerüljenek az elsődleges munkaerőpiacra, a szakképzettek

esetében ez az arány 20 százalék. Amíg nem volt közfoglalkoztatás, addig ez az arányszám nulla volt.

Kiemelte, hogy itt lát lehetőséget arra, hogy a kormány gazdaságpolitikáját támogassák, azaz hogyan tehető hatékonyabbá ma Magyarországon a szakképzés, a felnőttképzés, a köznevelés és az elsődleges munkaerőpiacra való kijutása azoknak a szegényebb rétegeknek, akiknek el volt zárva az útja attól, hogy önerőből kikerüljenek deprivált helyzetükből.

Ami a véleménye szerint valóban nem kedvező létminimum statisztikákat illeti, kifejtette, hogy az Eurostat számításai szerint 2013 és 2015 között az Európai Unió országai közül Magyarországon csökkent a leggyorsabb ütemben, mintegy 8 százalékponttal azoknak az aránya, akik anyagi nélkülözésben élnek.

A kis-és középvállalkozások átlagos adóterhelése az OECD szerint 2010-ben 54 százalék volt, most 46 százalékon áll. A cél, az irány az lehet, hogy az átlagos munkaerő költségen az adóék és a kis-és középvállalkozásokra rakódó teher arányosan csökken egyforma arányban, ez megakadályozza azt is, hogy az egyik rendszerből a másikba lehessen átjárni, így kerüljék el adott esetben az adózást. Azért is fontos a munkaerőre rakódó terhek további csökkentése (az átlagbérnél is), mert így lehet a kis-és középvállalkozások terheit is csökkenteni arányosan.

Hangsúlyozta, az egykulcsos személyi jövedelemadóval a kormány nem a szegényektől csoportosított át a gazdagokhoz, hanem a szektorális különadó kivetése által 6-700 milliárd forintot csoportosított át a globális felső tízezertől, a globális tőketulajdonosoktól a bérből élőkhez. Az OECD számításai szerint az átlagbérré rakódó adóék 2009-ben 67 százalék volt, az egykulcsos személyi jövedelemadó bevezetése után pedig 49 százalékra csökkent. Valójában az átlagbérből élők jártak igazán jól ezzel az átcsoportosítással, de hozzátette, átgondolandó, hogy a felső 1 vagy a felső 5 százalékra ki lehetne vetni egy másik, magasabb adókulcsot. Gazdaságfilozófiai kérdés, hogy ebben az esetben mi történik, tapasztalati tény, hogy ha magasabb adókulcsot vetnek ki a gazdagokra, akkor tőkejövedelem formájában fogják kimutatni a jövedelmüket. Ezért a kormány feltételezhetően úgy gondolkodik, hogy ezt a kérdést, azaz a bérből élőknek és a magas jövedelműeknek a megadóztatását másképpen próbálja meg kezelni.

Hozzáfűzte, hogy például a lengyelekkel és a csehekkel szemben – Lengyelországban és Csehországban az átlagbér esetében jelenleg 49 és 37 százalék a marginális adóék – még a magas hozzáadott értéket termelni képes középréteget is elveszítette volna a kormányzati gazdaságpolitika, ezért csökkentették az ő adóterheiket.

Hozzátette, ezzel párhuzamosan a nettó minimálbér reál értelemben Magyarországon az elmúlt 5 évben 11 százalékkal növekedett. 1970 és 2010 között a nettó reálbér 28 százalékkal növekedett összesen, úgy, hogy az egy foglalkoztatott által előállított termékmennyiség megháromszorozódott. 2010 és 2015 vége között a reálbérek 11 százalékkal növekedtek és a minimálbér is 11 százalékkal növekedett. Ettől függetlenül egyetért azzal, hogy van még tennivaló, valóban egy komoly kihívás az anyagi deprivációban élők felzárkóztatása, teljesen függetlenül attól, hogy milyen kormánya van Magyarországnak.

OBLATH GÁBOR (MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont):

Az erre irányuló kérdésre elmondta, hogy a magánnyugdíj-pénztárakba irányuló összeg a GDP 1,4 százaléka volt.

PETSCHNIG MÁRIA ZITA (Pénzügykutató Zrt.):

Hozzátette, ez a döntés 2010 októberében született, visszamenőlegesen 2010-re ez 360 milliárd forintos bevételt jelentett.

GYÖRGY LÁSZLÓ (Századvég Gazdaságkutató Zrt.):

Erre reagálva elmondta, hogy a nyugdíjak helyettesítési rátája 0,61-ről 0,74-re növekedett az OECD statisztikai szerint Magyarországon a 2010 utáni nyugdíjreformnak köszönhetően. Ide kerültek ezek a pénzek, valamint a kötelező magánnyugdíj-pénztárakból befolyó összegek GDP arányosan körülbelül 4 százalékban csökkentették az államadósságot és 6 százalékkal növekedett a működő állami vagyon értéke ezen időszak alatt.

OBLATH GÁBOR (MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont):

Hozzászólását folytatva az EU transzferhez, az MNB ügyekhez, és az FDI-hoz fűzött észrevételt.

A magyar növekedési szerkezet véleménye szerint azért nem fenntartható, mert nagyon nagymértékben rá volt utalva az elmúlt 3 évben megvalósult állami beruházásokra, amelyeknek az EU transzfernek jelentik a forrását. Így nagyon furcsa beruházási szerkezet alakult ki, mivel az állami beruházások az összes beruházás 30 százalékára nőttek. A GDP-hez képest 7 százalék az állami beruházások nagysága, ezt saját forrásból nem lehet fenntartani. Véleménye szerint el kell azon gondolkodni, hogyan lehet egy másfajta növekedési szerkezetre átállni.

Ami az egy kulcsos adó hatását illeti, elmondta, hogy az ezzel kapcsolatos számítások nem voltak reálisak. Ha a gazdaságpolitikában újraelosztás történik a szegényektől a gazdagok felé, akkor azoktól vesz el, akiknek nagyobb a fogyasztási hajlandóságuk, és olyanoknak ad, akiknek az kisebb. Utalt rá, hogy a Századvég munkatársai írtak egy tanulmányt, amiben bemutatták, hogy milyen irányú volt az a jövedelem újraelosztás, amit az egykulcsos adó hatása jelentett. Hozzátette, volt egy fontos, egzogén tényező, ami hatott a magyar gazdaságra, amit nem vett figyelembe a kormány. Ez a túlzott adósságok leépülése, ami nem egy specifikusan magyar jelenség, hanem mindenhol, ahol túlzottan nagyra nőttek a jövedelemhez képest az adósságok, beindult ez a folyamat. Ez azt jelenti, hogy a fogyasztás jelentősen csökken, mert az adósságok leépítésére fordul a jövedelem. Ez egy olyan külső tényező, ami a magyar gazdaságpolitika hatókörén kívül esett, és teljesen egyértelműen kedvezőtlenül befolyásolta a hazai fogyasztást, miközben javította a külső egyensúlyt és segítette a külső adósságráta mérséklődését.

Az MNB-t illetően kifejtette, ha egy multinacionális vállalat társadalmilag felelős, akkor pénzt ad a szegényeknek. Azonban ez nem a nemzeti banknak a dolga, a társadalmi felelősségvállalás nem jegybanki tevékenység. Két súlyos problémát lát a jegybank törvénnyel kapcsolatban. Miközben a nem realizált árfolyameredmény részletesen szabályozva van (melyik időszakban, melyik tartalékalapba kell tenni, hogy kell kezelni), a realizált árfolyam nyereségről viszont szó sincsen a jegybank törvényben, pedig ez csakis adósságcsökkentésre fordítandó. Ehhez is kapcsolódik az a problémája a törvénynek, hogy nem a tulajdonos, (a részvényes) dönt az eredmény felhasználásáról, hanem a jegybanki menedzsment. Van olyan ország, ahol a kormány dönt az eredmény felosztásáról, vagy van, ahol a parlamenti költségvetési bizottság. A problémát ebben látja, szerinte azzal élnek vissza, hogy a menedzsment döntései fölött nincs kontrol.

Hangsúlyozta, hogy a György László által említett válsághangulatról szó sincs, csupán amiatt aggódnak, hogy a magyar gazdaság növekedési potenciálja messze elmarad a lehetőségektől, a kormány indokolatlanul túlbecsüli a növekedési lehetőségeket, azonban ezektől el fog maradni a tényleges növekedés, ezért a felzárkózásunk el fog maradni a környező országokétól.

Még egy gondolatot hozzátett az FDI-hoz: olyan módszertani váltás történt az FDI számbavételével kapcsolatban, ami miatt nagyobbnak látszik a beáramlás a ténylegesnél. Ha azzal a módszerrel vennék figyelembe, ami 2008-ig érvényesült, akkor egyértelműen látszana, hogy Magyarországról bruttó és nettó értelemben egyaránt FDI kiáramlás történik. Ez nagyon szorosan összefügg az intézményi feltételek romlásával.

PETSCHNIG MÁRIA ZITA (Pénzügykutató Zrt.):

Kiemelte, hogy ő is elemezte a magánnyugdíj-pénztári rendszer felszámolásából adódó költségvetési extra bevétel hatásait és arra a következtetésre jutott, hogy egyetlen évben sem lett volna 3 százalék alatt a hiány, figyelembe véve a béremeléseket és annak járulékait is, ha a rendszert nem számolják fel.

Véleménye szerint azáltal nem lesz kiszámítható a költségvetési politika, hogy korábban kerül benyújtásra a költségvetési törvényjavaslat. A befektetők Magyarországra csábítására alkalmatlan a költségvetés, illetve a gazdaságpolitika. Láthatóak a 2015-ös és 2016-os költségvetések esetében is a korrekciók, valószínűleg a 2017. évi is módosítva lesz. Elemezve a konvergencia programokat azt látja, hogy azokat újra és újra átírják, nincs egy kiszámítható iránymutató a vállalkozók számára. A kiszámíthatatlan gazdaságpolitika következménye az is, hogy a hitelminősítők nem minősítik fel Magyarországot.

A vállalkozói beruházások esnek, a statisztikai adatok szerint a vállalkozói beruházási ráta tavaly alacsonyabb volt, mint a válság előtt 2008-ban, pedig akkor már érvényesült a Gyurcsány-féle megszorító csomag, aminek nyomán a vállalati beruházások visszaestek. Ezzel szemben a költségvetési beruházási ráta, azaz a GDP-hez mért költségvetési beruházások 2008-hoz képest megduplázódott. A világ tendenciájától eltérő folyamatok alakultak ki a magyar gazdaságban, utalt Dedák István által készített azon elemzésre miszerint: 2010 és 2015 között uniós forrás nélkül évi átlagban 0,2 százalékkal nőtt volna a GDP, azaz stagnált volna az ország.

Véleménye szerint a középosztályt támogató politika valamilyen formában működik, ez mérhető az utóbbi 2-3 évben a fogyasztási adatokon, a kiskereskedelmi forgalmi adatokon és az utazási adatokon keresztül.

Feltételezi, hogy a CSOK-ból és a NOK-ból nem lesz semmi, mivel minden előzmény nélkül vezették be ezeket.

Álláspontja szerint a költségvetés nem erősíti a társadalmi kohéziót, sem gazdaságpolitikailag, sem társadalompolitikailag nem véli jónak az irányt.

ÁDÁM ZOLTÁN (Kopint-Tárki Konjunktúrakutató Zrt.):

Kifejtette, hogy vannak output mutatók az oktatás esetében is, mint minden más rendszer esetében. Véleménye szerint nem egyszerűen csak bérproblémák vannak, hanem szerkezeti problémák is, például nagyon rossz az esélykiegyenlítő képessége a magyar közoktatási rendszernek. Azon lenne érdemes elgondolkodni, hogy hogyan lehet ezen javítani.

Szükség van béremelésre az oktatásban és az egészségügyben is, de önmagában attól, hogy egy rossz hatékonysággal működő, például nagyon rossz esélykiegyenlítő képességekkel rendelkező rendszerbe több bért raknak bele, attól még nem lesz jobb az esélykiegyenlítés, attól még nem lesz jobb a gyerekek matematikai vagy szövegértési képessége.

Úgy véli, hogy ilyen típusú közpolitikákat kellene alkotnia a jogalkotónak, amikor output indikátorokat figyel.

Ha az a kérdés, hogy miért nem működik általában a magyar kormány által 2010 óta folytatott politika, szerinte pont azért, mert nem ezeket az output mutatókat figyeli. Véleménye szerint olyan struktúrákat érdemes létrehozni, amik kompatibilisek a nyugati fejlett világ struktúráival, és azokban érdemes megpróbálni pénzt elkölteni. Megjegyezte, ha nem költenek el pénzt rossz struktúrában, az valószínűleg egy jobb helyzet, mintha egy rossz struktúrában költenek el sok pénzt.

GYÖRGY LÁSZLÓ (Századvég Gazdaságkutató Zrt.):

Kifejtette, Magyarországon a szakképzés aránya középfokon a rendszerváltozás idején tapasztalható 40 százalékról 20 százalékra csökkent 2010-ben. Miközben Csehországban, Lengyelországban és Szlovákiában a szakképzés aránya középfokon 60 százalék fölött van, Németországban, Ausztriában és Svájcban 70 százalék fölött van a szakképzés aránya. A másik,

a liberális értelemben vett oktatásfilozófiának az elve az, hogy az oktatás történjen az iskolában, a nevelés pedig otthon, a családban. Ennek az eredményeképpen alakult ki Magyarországon, ezt a filozófiát követve, hogy a családi háttér Magyarországon valóban az egyik leginkább meghatározó az oktatási teljesítményben, negatív értelemben. Chilével és Szlovákiával versenyzünk ezen a téren. Példaként említette, az egész napos iskola pont arra irányul, és a közoktatás köznevelésre való átnevezése, átminősítése, hogy a nevelési feladatokat azokon a helyeken, ahol a családi háttér ennyire befolyásolja a tanulási képességeket, kezelje az oktatási rendszer. Tapasztalata szerint magas szintű az együttműködés és összefogás, ami ma a köznevelés terén Magyarországon mutatkozik. Hozzátette azonban, hogy mint bármilyen átalakításnak - az egészségügyben, az oktatásban -, ahogy a lengyel oktatási rendszerben is tapasztalni lehetett, a hatásai öt év alatt, de inkább 10-15 év alatt érvényesülnek.

A jegybankok társadalmi felelősségvállalásával kapcsolatban készítettek egy kutatást. Az Európai Unió jegybankjaiban kettő kivétellel mindegyiknek van oktatási tevékenysége, a felük rendelkezik alapítványokkal, és körülbelül a felének van művészeti gyűjteménye. Hangsúlyozta, jogállamban élünk, kiderült, hogy az a pénz, amit a jegybank elköltött az alapítványaiban, az közpénz, innentől kezdve rajtunk is múlik, hogy ezeket a pénzeket mire költi a jegybank.

Arra reagálva, miszerint a KPMG számításai szerint a nagyvállalatoknak juttatott Európai Unió források 66 százaléka multinacionális vállalatoknak megy, elmondta, hogy a lengyelek készítettek egy tanulmányt, mely szerint ott e források 80 százaléka megy multinacionális vállalatoknak. Egyrészt az elhangzott észrevételek szerint vagy ez a probléma, vagy pedig az, hogy ha a hazai kis- és középvállalkozásokra próbálná meg költeni a kormány az uniós fejlesztési forrásokat, akkor pedig felmerül a korrupció gyanúja. Kérést fogalmazott meg az iránt, hogy segítsenek abban a döntéshozók, hogy az Európai Unió források minél jobban hasznosuljanak, ahogy ők is ezen dolgoznak. A cél az, hogy minél inkább a kis-és középvállalkozásokhoz kerüljenek az Európai Unió források, mert ez jelent lehetőséget arra, hogy elrugaszkodjon az ország a közepes jövedelmű országok csapdjából.

ROMHÁNYI BALÁZS (Költségvetési Felelősségi Intézet):

Előadta, hogy egy már várható amerikai kamatemelés következtében várhatóan jelentősen megváltoznak majd a világban a likviditási viszonyok. Igaz ugyan, hogy a magyar bankok szerepe jelentősen megnőtt a magyar állampapírok piacán, látszólag a külföldiek rovására, azonban a bankok csak azt az állampapír mennyiséget vásárolták meg, amit korábban a magánnyugdíj-pénztárak tartottak. Valójában a magyar állampapíroknak a teljes portfólióján belül érdemben nem csökkent a külföldiek részaránya, azonban ha megváltoznak az áramlási irányok a világpiacon likviditási viszonyok miatt, akkor abból lehet még probléma.

Úgy véli, nem biztos, hogy jól van úgy feltéve a kérdés, hogy miért nem működnek a középosztályt célzó programok, intézkedések. Lehet, hogy működnek, de fel tudna sorolni jó néhány olyan intézkedést más területeken, amelyek ezt ellensúlyozzák. Például a minimálbér vonatkozásában az adóék drámai növekedése egyértelműen szembe ment azzal az egyébként is szerény növekedési hatással, amit a személyi jövedelemadó kulcs csökkentéstől várni lehetett. Szerinte lehet, hogy úgy kellene feltenni a kérdést, hogy mi az, ami ellensúlyozza a középosztályt célzó intézkedéseknek a - talán létező - pozitív hatását.

Harmadrészt hozzátette, hogy érdemes kimondani, hogy a konvergencia program jövőre 9 százalékos feletti beruházás-növekedéssel számol, ugyanakkor az is szerepel benne, hogy a kormányzati beruházások csak 5 vagy 5,5 százalékkal fognak növekedni. Ebből logikailag következik és kiszámolható, hogy a magánszektor beruházása 11 százalékkal nő. A 2017-es becslést nem tartja valószínűnek, a 2018-as 11 százalékos magánszektor beruházás növekedésnek végképp semmilyen alapját nem látja. Hozzáfűzte, gyanítja, ha megkérdeznék

az illetékeseket, hogy mire alapozzák ezt a számot, akkor nagy valószínűséggel azt mondanák, hogy az EU-s forrásokat fogják odacsatornázni.

Végezetül kiemelte, látható, hogy miután elfogynak az EU pénzek, a konvergencia programban is visszaesik a magánszektor beruházási dinamikája, vagyis szó sincs arról, hogy beindulna a gazdaság belső motorja.

DR. TÓTH BERTALAN (MSZP):

György László felvetésére reagálva hozzátette, hogy részt vesznek azon cél megvalósításában, hogy az EU források minél hatékonyabban felhasználásra kerüljenek. Példaként említette, hogy az OLAF-nál több eljárást is kezdeményeztek már, sikerrel. Hangsúlyozta, hogy hasonlóképpen járnak el a Magyar Nemzeti Bank, a Magyar Posta és egyéb más állami vállalat ügyeiben is. György László szóhasználatát pontosította, hogy nem kiderült, hogy közpénzről van szó, hanem ezek a pénzek mindig is közpénzek volt, ugyanis az Alkotmánybíróság döntése nem arról szólt, hogy ez innentől kezdve közpénz, hanem ez a megszületésétől kezdve közpénz volt.

Az oktatást illetően megjegyezte, hogy valóban rengeteg probléma volt, de jelenleg is rengeteg probléma van ezen a téren. Nagyjából csak a jelenlegi szolgáltatási színvonal finanszírozására juttat a költségvetés forrásokat.

DR. SZAKÁCS LÁSZLÓ (MSZP):

Előadta, hogy kérte a segítségüket György László, hogy a kkv tulajdonosokhoz hogyan tudnak eljutni az Európai Unió források. Véleménye szerint az a baj, hogy az elmúlt időszakban - főleg a szolgáltató szektorban -, ezek a társaságok azok, amelyek ahhoz, hogy fenn tudjanak maradni, szolgáltatás-központúságból beruházás-központúak lettek, a saját cashflow-juk javítására használták a hazai, illetve az Európai Unió forrásoknak a fejlesztését. Ez egy állandó expanziós kényszerré alakult ezeknél a társaságoknál. A közpénzzel kapcsolatos gondolatmenetet érintően Tóth Bertalannal értett egyet.

SZELÉNYI ZSUZSANNA (független):

Hangsúlyozta, hogy a Költségvetési bizottság tagjaként igényt tart arra, hogy magyar közpénz felhasználása felett kontrollt gyakorolhasson.

OBLATH GÁBOR (MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont):

Erre reagálva elmondta, hogy az MNB realizált árfolyamnyeresége fölött senki sem gyakorolhatott volna kontrollt, még a Költségvetési bizottság sem, mert ezt az összeget kizárólag adósság visszafizetésre lehetett volna felhasználni.

GYÖRGY LÁSZLÓ (Századvég Gazdaságkutató Zrt.):

Elmondta, hogy ami a társadalombiztosítást illeti, a 2010 utáni nyugdíjreform után egy átlag nyugdíjnak az éves értéke körülbelül 150-200 ezer Ft-tal növekedett.

A NOK-kal a Századvég nem foglalkozott, az erre irányuló kérdésre nem tudott válaszolni.

Ami az alapvető élelmiszerek áfájának csökkentését illeti, csak az alsóbb jövedelmi kategóriákra számolta ki az éves növekmény összegét.

Véleménye szerint a rezsicsökkentést is kétféleképpen lehet értékelni. Egyrészt úgy, hogy a gazdagok jobban jártak a rezsicsökkentéssel abszolút értelemben, relatív értelemben pedig a szegényebb rétegek járnak jól a legalapvetőbb élelmiszerek áfájának csökkentésével és a rezsicsökkentéssel is.

BURÁNY SÁNDOR (MSZP):

Köszönetét fejezte ki aziránt, hogy a gazdaságkutatók a rendelkezésükre álltak, és a költségvetési vita megkezdése előtt saját szakmai álláspontjukkal, kutatásaikkal hozzájárultak ahhoz, hogy a képviselők bölcsebben hozzanak döntést.